

▼ ลงผาม คำบอกคนล้านนา พะผญาการทดสอบเพลงซอ

ในล้านนามีศิลปะที่เก่งกาจในเรื่องของการขับขานเพลงซอ ด้วยปากเปล่าที่กล่าวคำซอตามเสียงปี่จุ่ม หรือสะล้อซิง ที่เป็นเครื่องดนตรีบรรเลงให้ซอซอ เอ่ยคำพูดออกมาเป็นทำนองคล้องจองกันอย่างไพเราะ กว่าจะมาเป็นซ่างซอได้ต้องผ่านการลงผาม

หลายปีก่อนได้เล่าถึงผามในล้านนาไปแล้ว มีทั้งผามเปียง ผามหลังจ้อง หรือเพ็งพักชั่วคราวก็เรียกกันว่า ผาม มาวันนี้ได้พบกับพ่อครูซอ หรือซ่างซอท่านหนึ่งจึงได้ความรู้อีกว่า การที่จะเป็นซ่างซอได้นั้นต้องมีการไปเรียนกับพ่อครู แม่ครู หลังจากนั้นก็ฝึกหัด ว่าเพลงซอด้วยตนเอง ทดลองบรรยายสิ่งต่างๆที่ได้พบ ได้เห็นด้วยถ้อยคำที่คล้องจอง เหมือนเพลงซอพื้นเมืองล้านนาเพียงแต่ยังไม่ปี่ หรือสะล้อ หรือซิงมากักกับ

หลังจากได้ฝึกหัดซอตามทำนองที่พ่อครู แม่ครูให้ความรู้แล้ว ก็มาทดลองเพลงซอเข้ากับเครื่องดนตรีอาจเป็นปี่จุ่ม สะล้อ หรือซิงก็ได้ เมื่อฝึกว่าเพลงซอกับเครื่องดนตรีได้ดีแล้ว ขึ้นต่อไปพ่อครู แม่ครูก็จะพาลูกศิษย์ไปในงานปอยหลวง งานวัดต่างๆเพื่อให้เกิดทักษะ โดยการไปนั่งร่วมกับพ่อครู แม่ครูในผามซอ ในตอนนี้เองบรรดาซ่างซอทั้งหลายกล่าวกันว่า "ลงผาม" คือการที่ซ่างซอคนใหม่เริ่มลงผามซอตนเอง

เมื่อเวลาผ่านไป ซ่างซอคนใหม่คุ้นเคยกับผามซอบ้างแล้ว พ่อครู แม่ครูซอ ก็จะขอให้ลูกศิษย์ทดลองซอจริงๆเข้ากับปี่ หรือสะล้อ หรือ ซิงแล้วแต่กรณีเพื่อทดสอบว่า ลูกศิษย์หรือซ่างซอคนใหม่จะซอได้ดีตามที่ต้องการหรือไม่

การลงผาม หรือทดสอบเพลงซอของลูกศิษย์ ต้องผ่านอย่างน้อยสามผาม หรือ ผ่านการซอตามผามต่างๆอย่างน้อยสามแห่ง(ผาม) นั่นเองตามที่พ่อครู แม่ครูซอกำหนดไว้ให้เป็นแนวทางปฏิบัติสืบทอดกันมา

เมื่อลูกศิษย์ผ่านการลงซอทั้งสามผาม หรือมากกว่านั้น พ่อครู แม่ครูซอก็จะมอบครุให้ถือว่าสอบผ่าน การมอบครุซอนี้เอง ทางภาษาล้านนาเรียกกันว่า"แบ่งครุ หรือปิ่น (ปิ่น,ให้) ครุ เพื่อให้ลูกศิษย์คนเก่งนำเครื่องบูชาครุไหว้ที่บ้าน เพื่อเป็นที่สักการะบูชาครุซอต่อไป

การทดสอบการซอของลูกศิษย์ดัง

ผามซอพื้นเมืองสถานที่ทดสอบลูกศิษย์ก่อนมอบครุให้ลูกศิษย์ไปบูชา

กล่าว เป็นการสอบที่ใช้การปฏิบัติจริง ลูกศิษย์ต้องมีความสามารถจริงๆจึงจะผ่านการทดสอบนี้ได้ ซ่างซอคนใหม่หลังจากผ่านการรับมอบครุซอแล้วต้องนำเครื่องสักการะบูชาไปไว้บนหิ้งที่บ้านของตนเอง แล้วปฏิบัติตามที่ครุซอได้มอบหมายทุกอย่าง

ต้องทำความเข้าใจอีกนิดว่า ซอ ในที่นี้คือการใช้ปากเปล่านั้นเพลงซอ ตามที่ได้ร่ำเรียนมา ไม่ใช่ ซอ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีของทางภาคกลางซึ่งเรียกกันว่า ซอด้วง ซอด้วง ที่ใช้สีให้เกิดเสียงเพลง

อย่างไรก็ตาม คำว่า ลงผาม ในภาษาล้านนาของครุซอ ทำให้เห็นว่า วิธีการทดสอบลูกศิษย์ของครุซอแต่โบราณนานมานั้น เป็นวิธีการที่ทำให้เห็นความสามารถของลูกศิษย์ที่แท้จริง.

แหล่งข้อมูล สัมภาษณ์พ่อครูซอ อายุ 84 ปีจำนวน 1 คน

ภาพ ผามซอในงานวัดพระบาทตากผ้า จังหวัดลำพูน

โดยนิคม พรหมมาแพทย์